

BARRIALDIA (Modernidad): 3.- ERLEAK ETA ESKU EZKUTUA.

ERLEAK EREDU

1723n. urtean "Erleen alegia" deritxon ipuiña idatzi eban Inlaterra'n bizi zan B. Mandeville osagille olandarrak.

Liberal-barriak deritxen ekonomilariak sarritan aitatzen dabe alegi ori euren onerako, azoka nagusiak dauzan onurak gogoratzeko.

Erleultze edo erlontzi bat agertzen da alegi orretan eta erleultza ondo doa erleak etika barik euren norberekeriak eraginda bizi diranean, baiña erle orreik onera biurtzen diranean, alkarrari laguntzen asten diranean, orduan datorkie ondamendia.

Ortik dator arako esaldi onuratsua: Bakoitxaren bide okerrak, erri-aurrerako onoiemenak dira.

Orregaitik diño liberal-barri oneik, alkarri laguntzeko biderik onena, bakoitxak berea egitea dala eta alkar-laguntza alkarren kalte biurtzen dala. Txiroai laguntzeko egiten danak, kalte egiten dautsela.

Orretan liberal barriak ez dabe egiten besterik euren jatorrizko pekatuari jarraitu baiño. Eta zenbat kalte egin daben gaur-arte !

MANDEVILLE'REN ELBURUA

Mandeville osagilleak alegi ori asmau ebanean ez eban izan buruan ekonomi-arazorik, naizta erleen bizitzeak ondoren ekonomikoak ekarri. Erleen jokabide okerrak egoera ugaria ekarten eban, baiña ez ziran beste barik ekonomi-arlokoak: Ekonomiak. politikeak eta jakintzak bakoitxak bere legeak daukez eta bat izan leiteke ekonomi-arloan ankerra eta biotz onekoa izan fundaziño bat sortzean edo Eleizeari laguntzean. Esaterako, SS'koak ankerrak ziran nazi lez baiña sarritan euren etxean maitekorrak eta eres klasikua entzuten zaleak.

Baiña Mandeville'ren alegian gauza guzti orreik batera artzen dira eta asieran diño or agiri diran erleak gizakiak dirala.

ERLEULTZAREN ALEGIA AZTERTZEN

Ona emen labor-labor alegia:

Erleultze edo "kolmena" guztiz aundia zan, milloiak erleak bizi ziran curen atsegiñerako lanean baiña beste milloi batzuk lanik egin barik bizi ziran. Batzuk aberats eta lan gitxi, beste batzuk lanik gogorrenak egiten atxurraz eta paleaz. Bizibide guztiak ziran tranpazkoak eta iruzur-eragileak, norabera aberastuteko.

Baiña iruzur egiten eban orreik ez ziran baltzudunak, ez bankariak eta ez salerosleak. Beste oneik ziran: Abogaduak bide guztiak artu eta diru asko aterateko eztabaidak sortuz, osagilleak gaisoen osasuna billatu-bearrean izen ona ta aberastasuna billatzen ebanak; abadeak, batzuk onak eta izlartza dakienak. baiña geienak maltzurak eta ezjakiñak; guda-riak, besoak edo oiñak gudan galdu ondoren, bizitza gütira-ko saria ateraten ebanak; erriarrak jopu edo morroia curen gurarira biurtu eta ondo bizi ziranak, erregeari zorra oztuta.

Ez egoan erle-aultze orretan erle bat iñorena billatzen ebanik. Kaleetan sortzen zan satsa be saldu egiten eban lurraren ongarri lez.

Eta orrelan erleultzia ondo joian, guztiak oker jokutzen eban eta guztiak batera, atsegin baratz baten lez bizi ziran.

Baiña egun baten agertu ziran oitura onen aldarikatzaileak: "Kendu iruzurrak!", "garbi eskuak!".

Igarle orrein berbea entzun eban eta guztiak joan ziran curen pekatuak autortzera.

Laster galdu eban diruak bere balioa, epaitegiak lan barik geratu ziran guztiak ondo ordaintzen ebelako, abogaduak lan barik, burdiñezko ateak eta giltzak egiten ebezanak beste leku batera, osagille onak baiño ez eban lan egiten eta oneik ezin dana egin, abadeak ez eban eskatzen amarrenik, len langille asko egoan lekuan orain bat zan naikoa...

Geienak erbestera joan bear izan eban eta ez ziran geratu erle gitxi batzuk baiño eta oneik zugatz baten zulora sartu ziran eta orrelan amaitu zan erleultza edo erlontzia.

Eta amaitzeko au diño Mandeville'k: Zoroak baiño ez dabe nai guztiak onak izatea eta ondo bizi diranak beti daukez jokabide okerrak.

Iruzurra, arrokeria ta aundikeria bearrezkoak dira, ortik onurea ateraten ba'dogu.

Onoiemen utza ez da naikoa aberriak aurrera egiteko.

AZALPENAK

-Lateriak ez dau sartu bear ez ekonomira eta ez beste arloetara.

-Izukeri okerretik mundu obe bat etorriko da eta Bush'en aldarrikapenak mundu txiroa sortuko dabe.

-Argi agertzen da gizarte usteldua, gaur lez. Eta ori ontzat artzen dau alegiak.

-Ekonomi-arlorako baiño izan ezik, alegia kaltegarria da: Iñongo baltzu-buru batek ez leuke onartuko bere baltzuan.

-Aldi-barrien zale edo "moderno" oneik argi diño euren bizitza eroso beste batzuren goseagaz lortua dala eta ori ontzat artzen dabe. Ori da betiko "jatorrizko pekatua" erizpide onetan.

ADAN SMITH

Berogeita amar urte geroago ekonomilari ospetsua dan Adan Smith'ek bigundu egin eban alegi au "ikusten ez dan eskua"ren bidez. Esku ezkutu au ez da besterik len "Jaungoikoaren ardurea" esaten jakona baiño orrek lortzen dau aberatsen pekatua txiroen onerako izatea.

Ori argitzeko, aberatsak ondasunetatik zatitxu bat, besteen erdia artzen dabela diño, baiña gaur ez dago neurri orretan, 30 urte igaro ondoren, 60'ko neurria eukun aberatsak eta bat txiroak. Gaur 90-1 da neurria.

Eta zergaitik aberastuten dira batzuk neurri orretan eta ez len aitatutako osagilleak, botikarioak, politikuak... Or ez dago esku ezkuturik?

Adan Smith'ek berak be ba-diño gizarte-baldintzak geiago laguntzen dautsela baltzu-buruai, langilleai baiño.

ONDORENA

Mandeville'ren alegiak ez dau aurkitzen erdi-biderik dana billatzen dauanaren eta dana emoten dauanaren artean. Eta ertz bi oneik alkartzera bearrezkoa da: norberaren burua maillatu eta besteak ez kaltetu. Ortik etorri daiteke zoriona.

OLAZAR'tar Martin'ek